

2-КҮН – 75 балл

1. Тарыхтын ар кайсы баскычтарында адамдар колдонгон ар бир календардын өзүнүн башталгыч чекити болгон:

Макс. 3 балл

А) Кайсы окуя ислам календарынын башталышы болуп калган?

1 балл

Ислам календарынын башаты катары 622-жыл – Мухаммеддин Меккеден Мединага келиши эсептелет.

Б) Кайсы окуя христиан календарынын башталышы болуп калган?

1 балл

Христиан календары Иисустун төрөлүшүнөн – б.з. 1-кылымынан башталат.

В) Эмне үчүн Рустун 988-жылкы чокунуусу тууралуу “Убактылуу жылдардын повестинде”дан 6496-жылы “Иисус Христос жаңы адамдарды – Орус жергесин жактырып, аны ыйык чокундуруу менен агарткан” деп жазылган? Алгачкы христиандар Библияга таянып, жыл санагын кайсы мифологиялык окуядан башташкан?

1 балл

Библиядагы жыл эсеби дүйнөнүн жаралышынан башталат

2. Төмөнкү окуялардын кайсынысы башкаларына караганда кечирээк болгон:

1 балл

А) Киев Русунда христианчылыктын мамлекеттик дин катары кабыл алынышы (Рустун чокунуусу)

Б) АКШда көз карандысыздык үчүн болгон согуштун аякташы

В) Батыйдын Руска жортуулу

Г) Улуу Француз революциясынын башталышы

Д) Х. Колумб тарабынан Американын ачылышы

Е) Ватерлоо салгылашуусу

Туура жооп – Е

3. Төмөнкү окуялардын кайсынысы башкаларына караганда эртерээк болгон:

1 балл

А) Улуу Түрк кагандыгынын бөлүнүшү

Б) Си Ляо мамлекетинин түптөлүшү

В) Улуу Кыргыз дөөлөтүнүн башталышы

В) Караханийлер кагандыгынын түптөлүшү

Г) Талас салгылашуусу

Д) Кыргыздардын Россияга биринчи элчилиги

Е) Кыргыз жазуусунун араб тамгасынан латын тамгасына өтүшү

Туура жооп – А

4. Төмөнкү окуялардын кайсынысы XV кылымда болгон?

Макс. 2 балл: ар бир туура жоопко 1ден балл

- А) Кызыл жана Ак розалар согушу
- Б) Россиядагы Дүрбөлөңдүү убак
- В) Англия буржуазиялык революциясы
- Г) Атаке бийдин Россияга элчилиги
- Д) Моголстан мамлекетинин түптөлүшү
- Е) Улуу Түрк кагандыгынын бөлүнүшү
- Ж) Улуу Моголдор империясынын түптөлүшү
- З) Кокон хандыгынын түптөлүшү
- И) Чыңгыз хандын Енисей кыргыздарына каршы жортуулу
- К) Х. Колумб тарабынан Американын ачылышы

Туура жооп: А, К

5. Төмөнкү тарыхый ишмерлердин кайсы жуптары бир кылымдын ичинде жашаган замандаштарды камтыйт?

Макс. 7 балл: ар бир туура жоопко 1ден балл

Туура варианттардын баарын белгилегиле.

- А) Чыңгыз хан жана Дмитрий Донской
- Б) Жусуп Баласагын жана Фирдоуси
- В) Каардуу Иван IV жана Англиянын королевасы Елизавета I
- Г) Захир-ад-Дин Мухаммад Бабур жана Тагай бий
- Д) Барсбек жана Келтегин
- Е) Курманжан датка жана Кокон ханы Шералы
- Ж) Хайду жана Марко Поло
- З) Улуу Карл жана Аттила
- И) Атаке бий жана Россиянын императрицасы Екатерина II

Туура жооптор: Б, В, Г, Д, Е, Ж, И.

6. А.С. Пушкин «Жез атчан» поэмасынын киришүү бөлүгүндө Россиянын мыкты шаарларынын бирөөсүнүн курулушун сүрөттөгөн.

Төмөнкү текстти окуп чыгып, тексттен кийин орун алган суроолорго жооп бергиле.

Макс. 6 балл

Бош толкундардын жээгинде
Ал алысты карап, улуу ойлорго чөмүп турган,
Алдында болсо кенири
Агып жаткан бир дайра;
Байкуш кайык анда жалгыз агып бараткан.
Эңилчектүү, саздак жээктерде
Оңдо-солдо жыгач үйлөр карайып турган,
Жарды чухнанын башбаанеги;
Жана да туманга жашынган күндүн нуру өтпөс
Чытырман токой
Айланада шуулдап турган.

Ойлонуп анда ал турду:
“Бул жерден шведди коркутабыз,
Бул жерде бир шаар түптөлөт

Текебердүү коңшуну кыжырланткан.
Табият бизге буйрук кылгандай
Европага терезе ачып бул жерден,
Деңиз жээгинде бутубузга бекем турабыз.
Жаңы толкундар бул жерге
Бүт желектерди бизге конокко алып келет,
Ошондо биз тойлойбуз кеңдикте”.

Жүз жыл өттү, жаш шаар,
Түндүк өлкөлөрүнүн сулуусу да, керемети,
Калың токойдон, сормо саздардан
Көтөрүлдү шан-шөкөт менен;
Мында мурун финн балыкчы,
Табияттын кайгылуу өгөй уулу,
Жапыз жээктерде жалгыз гана
Бейтааныш сууларга таштачу жыртык торун.
Азыр болсо ал жерде,
Жашоо жүргөн жээктерде
Сарай жана мунаралардын
Бийик имараттары турат тыгыз;
Кемелер жердин ар булуң-бурчунан
Бай пристандарга шашууда;
Гранит кийим кийди Нева;
Көпүрөлөр асылды суу үстүндө;
Кочкул жашыл бакчалар
Анын аралын каптады.
Кичүү борбордун алдында
Өчтү эми эски Москва,
Жаңы ханышанын алдындагы
Порфира кийген жесир аялдай.

А) Ыр үзүндүсүндө кайсы шаардын курулушу тууралуу сөз болуп жатат?

1 балл

Жооп: Санкт-Петербург

Б) Россия башкаруучуларынын кимиси бул шаардын курулушунун демилгечиси болгон?

1 балл

Жооп: Петр I

В) Эмне үчүн шаардын негиздөөчүсү шведдерди жаңы шаардан коркутууну көздөгөн?

1 балл

Жооп: Шаар курулуп жаткан мезгилде Россия Түндүк согушунда Швеция менен согушуп жаткан

Г) Төмөнкү саптарга комментарий бергиле:

Табият бизге буйрук кылгандай
Европага терезе ачып бул жерден,
Деңиз жээгинде бутубузга бекем турабыз.
Жаңы толкундар бул жерге
Бүт желектерди бизге конокко алып келет,

2 балл

Жооп: Европа өлкөлөрү менен ийгиликтүү соода жүргүзүү үчүн Россияга Балтика деңизине чыгуу керек болчу. Санкт-Петербургда куруу аркылуу Россия, тарыхчылардын айтымы боюнча, “Европага терезе ачып”, күчтүү деңиз державасына айланган

Д) Төмөнкү саптар менен А.С. Пушкин эмнени айтайын деген?

Кичүү борбордун алдында
Өчтү эми эски Москва,
Жаңы ханышанын алдындагы
Порфира кийген жесир аялдай.

1 балл

Жооп: Петр I нин жарлыгы менен Россия мамлекетинин борбору Москвадан Санкт-Петербургга көчүрүлгөн

7. *Адамзат тарыхында курчап турган дүйнөнү гана эмес, тарыхтын жүрүшүн да өзгөрткөн илимий ачылыштар жана техникалык ойлоп табуулар болгон.*

Төмөндө берилген илимий-техникалык ачылыштардын ар бири кандай мааниге ээ болгон?

Макс. 11 балл

А) Кагаз.

Ойлоп табуучу – Цай Лунь. Б.з. 105-ж.

1 балл

Жооп: жазууга материал даярдоо үчүн эң ыңгайлуу болгон кагаздын ойлоп табылышы жазуунун жайылышына шарт түзгөн.

Б) Тиштүү оор соко

Макс. 2 балл

1 балл, эгер катышуучу тиштүү оор соконун ойлоп табылышы жер иштетүүнү жакшыртып, натыйжада түшүмдүн өсүшүнө шарт түзүлгөн деп жооп берсе

1 премиалдуу балл, эгер катышуучу түшүмдүн өсүшү калктын санынын өсүшүнө шарт түзгөн деп да көрсөтсө

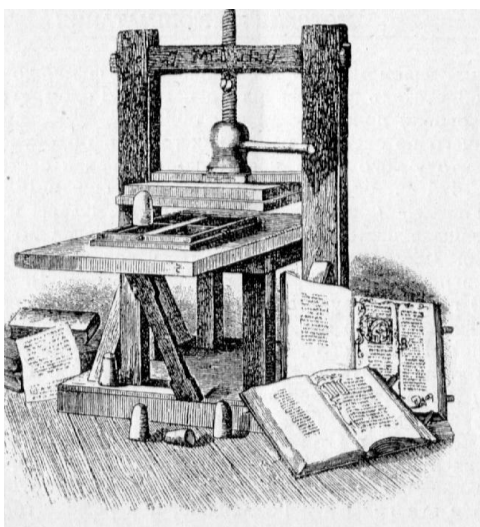
В) Чаркпалек (Суу дөңгөлөк)

Макс. 3 балл

1 балл, эгер катышуучу чаркпалектин (суу дөңгөлөктүн) ойлоп табылышы ундун көлөмүнүн өсүшүнө шарт түзгөн деп жооп берсе

1 балл, эгер катышуучу ундун көлөмүнүн өсүшү товардык нандын өсүшүнө алып келген жана шаар менен айылдын ортосунда соода жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн жараткан деп көрсөтсө

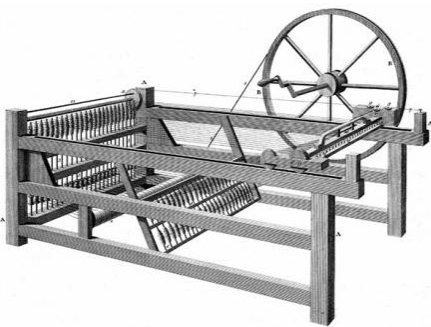
1 балл, эгер катышуучу, ошондой эле, суу үстүнөн аккан чаркпалектин (суу дөңгөлөктүн) чыгышы менен металлургия өнүккөн деп да көрсөтсө

Макс. 1 балл

Жооп: Иоганн Гуттенбергдин набордук шрифти бар басма станогунун ойлоп чыгарылышы китеп басуунун тез жайылышына шарт түзгөн.

Г) Иоганн Гуттенбергдин басма станогун. 1440-жж. ортосу

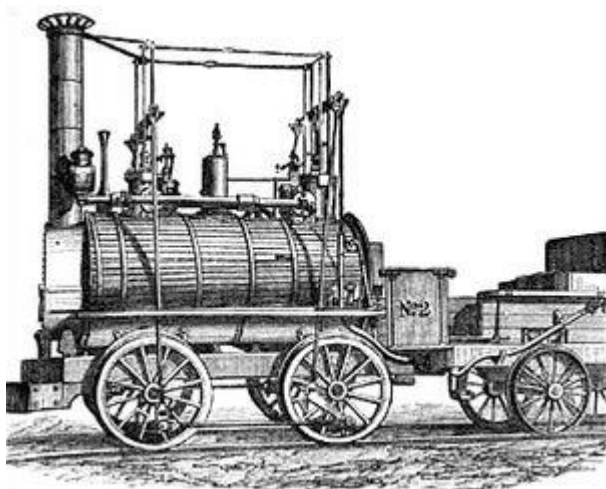
Макс. 1 балл

Жооп: Ийрүүчү машинанын ойлоп табылышы кездеме токууда колдонулчу жиптин өндүрүшүнүн өсүшүнө шарт түзүп, эмгектин бөлүнүшүнө жана жаңы станоктордун ойлоп табылышына алып келген.

Д) Ийрүүчү машина – “Ийригич Дженни”

Ойлоп табуучу: Джеймс Харгривс, Улуу Британия

Ойлоп табылган жылы: 1764

Макс. 2 балл

1 балл – Жооп: паровоздун ойлоп табылышы товар жана адамдарды тез ташуу мүмкүнчүлүгүн жараткан

1 балл – эгер катышуучу паровоздун ойлоп табылышы өлкөлөрдүн ортосундагы байланышты бекемдөөгө шарт түзгөн деп белгилесе

Е) Паровоз

Башкы конструктор: Джордж Стефенсон
Курулуш жылы: 1814

Макс 1 балл

1 балл – жооп: конвейердин ойлоп табылышы эмгектин өндүрүмдүүлүгүнүн өсүшүнө алып келген.

Ж) Конвейер

Ойлоп табуучу: Генри Форд, АКШ

Ойлоп табылган жылы: 1913

8. XVIII кылымдын аягында – XX кылымдын башында дүйнө өтө тез өнүгө баштаган.

- 1) XVIII кылымдын экинчи жарымы – XIX кылымдын ортосундагы өнөр жайдагы төңкөрүштүн
- 2) XIX кылымдын аягы – XX кылымдын башындагы өнөр жай революциясынын негизги мүнөздөмөлөрүн көрсөтүп бергиле:

Макс. 11 балл, ар бир туура жоопко 1ден балл

- А) Мануфактурадан фабрикага өтүү
- Б) Буу кыймылдаткычынын кеңири таралышы
- В) Энергия ташыгычтардын негизги түрү катары электр энергиясына өтүү
- Г) Атом энергиясынын колдонула башташы
- Д) Сырьё (чийки зат) жана энергияны керектөөнүн тез өсүшү
- Е) Сырьё (чийки зат) жана энергияны керектөөнүн кыскарышы
- Ж) Автомобилдердин пайда болушу жана алардын массалык өндүрүшүнүн башталышы
- З) Өндүрүштүн конвейердик-тынымсыз методуна өтүү
- И) Тиричиликте телефондун пайда болушу
- К) Тиричиликте радионун пайда болушу
- Л) Кустардык өндүрүштөрдүн кеңири жайылышы
- М) Парустук флоттон буу кыймылдаткычтуу флотко өтүү
- Н) Телеграфтын жайылышы
- О) Темир жол транспортунун пайда болушу
- П) Шаар көчөлөрүнүн газдык жарыктандыруусу

Туура жооп:

1. А, Б, М, Н, О, П
2. В, Д, Ж, З, И

9.

- 1) *«Салттуу коом»*
- 2) *«Индустриялык коом»*

түшүнүктөрүн чечмелеген аныктамаларды тандагыла:

Макс 11 балл, ар бир туура жоопко 1ден балл

- А) Бардык салттар жана ырым-жырымдар урмат менен сакталган коом
- Б) Жыл сайын продукциянын бирдей эле көлөмүн жөн гана кайталаганга же аз гана көбөйткөнгө негизделген коом
- В) Айыл чарбасынын да, өнөр жайдын да өнүгүү деңгээли жогору болгон коом
- Г) Базар экономикасы абдан өнүккөн коом
- Д) Саясий бийлик тектүүлүк менен катуу байланыштуу болгон коом
- Е) Продукциянын кеңири кайра иштетилүүсү басымдуулук кылган коом
- Ж) Табигый чарба басымдуулук кылган коом
- З) Мүчөлөрүнүн көпчүлүгү айыл чарбасында эмгектенген коом
- И) Товар өндүрүшү басымдуулук кылган коом

К) Адамдардын дүйнө таанымы, илимдин жана искусствонун өнүгүшү дин менен аныкталган коом

Л) Курчап турган чындыктын кабылданышын илим аныктаган коом

Туура жооп:

1 – А, Б, Д, Ж, З, К

2. – В, Г, Е, И, Л

10. Төмөнкү тарыхый жана архитектуралык эстеликтерди алар картада цифралар менен жайгашкан жерлер менен дал келтиргиле

Макс. 10 балл – ар бир туура жоопко 1ден балл

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Б	В	А	Е	З	К	Ж	Д	И	Г

А) Стоунхендж таш мегалиттери

Б) Тадж-Махал мавзолейи

В) Гур-Эмир мавзолейи

Г) Вестминстер аббаттыгы

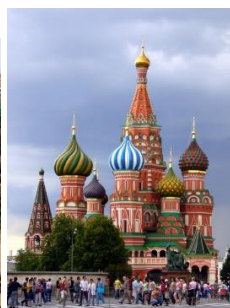
Д) Парфенон храмы

Е) Луксордогу храм

Ж) Тьюю салынган шаардагы император

З) Василий Блаженныйдын

И) Ангкор-Ват ("шаар-храм")

К) Кукулькан пирамидасы

11. Кыргызстандын төмөнкү тарыхый жана архитектуралык эстеликтерин алар картада цифралар менен жайгашкан жерлер менен дал келтиргиле
Макс. 7 балл, ар бир туура жоопко 1ден балл

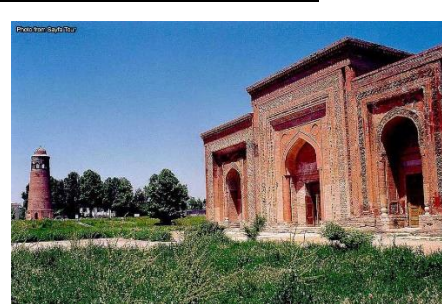
1	2	3	4	5	6	7
А	Б	Д	Ж	В	Г	Е

А) Манастын күмбөзү

Б) Бурана мунарасы

В) Өзгөн мавзолейи

Г) Сафед Булан

Д) Таш-Рабат

Е) Саймалуу-Таш

Ж) Асаф ибн Бурхия мавзолейи

12. Енисей кыргыздарынын мамлекетинин тарыхына тиешелүү сакталып калган жазма эстеликтер анча көп эмес.

Барсбек стелласы деген ат менен белгилүү эстеликтеги руникалык жазууда кайсы тарыхый окуя жөнүндө баяндалат? **Макс. 3 балл**

Жооп: 711-жылы Экинчи Чыгыш Түрк каганатына каршы Черни Сунг салгылашындагы Барсбектин өлүмү тууралуу. Эпитафия жазуусу.

1 балл – эгер окуучу муну эпитафия жазуусу деп көрсөтсө.

1 балл – эгер окуучу стелла Черни Сунг салгылашындагы Барсбектин өлүмүнө арналып тургузулган деп жазса.

1 балл – эгер окуучу салгылашуунун жылы 711-жыл деп көрсөтсө.

13. Кыргызстанда Россиянын кайсы саякатчыларына эстеликтер тургузулган?

Макс. 2 балл, аталган ар бир эстелик үчүн 1ден балл.

А) П.П. Семенов Тянь-Шанскийдин эстелиги

Б) Н.М.Пржевальский эстелиги

А	Б
2	1

14. Кыргызстандын сүрөт искусствосунун өнүгүшү С. Чуйковдун аты менен байланыштуу.

С. Чуйковдун “Советтик Кыргызстандын кызы” аттуу эң белгилүү сүрөттөрүнүн бири кайсы музейде сакталууда? **Макс. 1 балл**

Жооп: Москва шаарындагы Мамлекеттик Третьяков галереясында